

OP ZOEK NAAR COBRA IN DENEMARKEN

MRC 14/7/72

door ERIK SLAGTER

Wanneer Corneille eind 1948 terugkeert van een reis door Denemarken met Karel Appel en Constant schrijft hij in het tijdschrift van de experimentele groep 'Reflex': „Een grote blijdschap vervult ons omdat wij in Denemarken mensen hebben gevonden, die jarenlang en onvermoeid de strijd aanboden tegen ieder formalisme... De Deense pers wijdde er hele pagina's aan om de jaarlijkse expositie van de vrije kunst te prijzen." Bijna een jaar later schrijft een Nederlandse krant naar aanleiding van een internationale tentoonstelling van experimentele kunst in het Stedelijk Museum, waar ook de vrije Deense kunstenaars hun werk exposeerden, over „het allergrootste kladwerk, het onzinnigste geknoei en het meest opgelegde boeren-en-burger-bedrog". Kort daarop ver trekken Appel, Constant en Corneille dan ook opnieuw naar Denemarken om er met de Deense

kunstenaars te exposeren en er gezamenlijk te schilderen.

Benieuwd naar wat er over was van deze vruchtbare contacten, die bepalend zijn voor het aanzien van de kunst na de oorlog, reden we deze zomer naar het noorden met Silkeborg in Jutland als eerste reisdoel. Het bleek een provinciestadje, fraai gelegen aan door bossen omzoomde meren in heuvelachtig landschap. Het autoverkeer wordt er als in de meeste Deense steden geweerd uit het centrum. Maar in tegenstelling tot andere plaatsen die we bezochten, is het Silkeborg Kunstmuseum geen schoolvoorbeeld van de in architectonisch opzicht vooruitstrevende musea van Denemarken. Het bevindt zich in een oud schooltje, uit de verte herkenbaar aan een reusachtige muurschildering van Dubuffet. Binnen - toegang twee kronen ofwel negentig cent - blijkt de grote grafiekver-

zameling van deze kunstenaar nagenoeg onvindbaar opgeslagen in een kamertje waarvan de sleutel lange tijd spoorloos blijft. De kollektie is zeer omvangrijk, de Deense schilder en inspirator van de Cobra-beweging, Asger Jorn, schonk een groot deel van zijn oeuvre aan het museum. Er is een lokaal voor de experimentele schilderkunst gereserveerd met vroege werken van Appel en Constant evenals een kollektief schilderij eendrachtelijk geschilderd door het Nederlandse trio en de Denen Jorn en Erik Nyholm over een doek van de Deense kunstenaar Mortensen heen.

Dat schilderij met zijn verwonderlijk kindergezicht, zonnen en vissen, scheefstaande huisjes en uitgestrekte handen, leidt naar het huis van de forellenkweker en keramist Erik Nyholm, waar het in 1949 werd geschilderd, even buiten Silkeborg. Het huis ontdek-

ken we aan het einde van een gasfalterde bosweg naast het voortdurend gemurmel van vijvers met kunstmatige stroomversnellingen, waaruit af en toe een vis opspringt. Binnen zien we het stukje plafondschildering dat herinnert aan de schilderijen waarmee Appel, Constant en Corneille op 30 november 1949 het hele huis versierden. Er zijn alleen foto's van over.

Overhemdenfabriek

Erik Nyholm introduceert me de volgende dag bij de originele fabriek van Angli: een witte cirkel in het groene vlakke land, twintig kilometer westelijk van Silkeborg. Door een opening aan de achterkant komt men in een wijde kring, geheel omsloten door de binnenkant van de fabriek. Een 150 meter lang schilderij sluit dan de hele omtrek af met een cyclus in vijftien segmenten die een fan-

tastisch levensrad met duikende vogel- en visfiguren voorstellen, in twee jaar voltooid door de Deense Cobra-schilder Carl-Henning Pedersen. Zijn werk moet op de jonge Nederlandse schilders wel een diepe indruk hebben gemaakt; dezelfde vormtaal keert bij hen terug.

De directeur van de overhemdenfabriek, Age Damgaard, nodigt kunstenaars van over de hele wereld uit om bij hem te werken. Tajiri, Carel Visser, Boezem en Dekkers maakten op die manier kennis met het Deense land en hun werken verfraaieren nu de ronde gang te midden van primitieve Afrikaanse en moderne Amerikaanse kunstuitingen. Buiten staan nog zo'n zestig beelden in een reusachtige arena, waarin de koeien grazen binnen de kunstbedijking, met sculptures van Manzoni, Carel Visser e.a. Men komt er duizelig en enigszins

dronken van de vochtige stevige Deense wind vandaan.

De Denen wegen de kunst niet op een goudschaaltje. Dat toont ons niet alleen de verzameling van Angli; steden als Esbjerg, Aarhus en Aalborg beschikken over moderne kunstmusea met kollekties van hoge kwaliteit, waarin Nederlandse namen als die van Lucebert, Appel en Constant niet ontbreken. In Aalborg is op 8 juni het Nordjyllands Kunstmuseum geopend, een geavanceerde scheping in wit marmer van de Finse architect Alvar Aalto, met een beeldentuin, een filmzaal, restaurant, bibliotheek en openluchttheater.

Maar het levendige centrum van de cultuur in Jutland blijft Silkeborg, met 40.000 inwoners 120 km ten zuiden van Aalborg. Hier woont de energieke kunsthandelaar Willy Ommé, die sinds 1962

een groot aantal Nederlandse kunstenaars in zijn Galerie Moderne introduceerde: Pierre van Soest, Sam Middleton, Lucebert, Kees van Bohemen, Pieter Defsché en Jan Nieuwenhuys. Een gesprek met hem in de ruime zaal waar juist een expositie van etsen van Constant wordt ingericht, maakt duidelijk hoe zeer de Nederlandse kunst in Denemarken wordt gewaardeerd. Omme bracht exposities van o.m. Tajiri, Rooskens en Sierhuis en oogste veel succes met het werk van Fred Sieger en met keramiek van de Haagse kunstenaar Johnny Rolf, dat te zien was op de tentoonstelling Made in Holland.

Sjaelland

Zoals in Jutland de kunst een actief leven leidt, zo is het eiland Sjaelland met Kopenhagen meer de plaats van het officiële kunstgebeuren. In Kopenhagen staat het Statensmuseum for Kunst, vergelijkbaar met ons Rijksmuseum, met werken van oude en nieuwe meesters. In Humlebaek, ten noorden van de hoofdstad, is het Museum Louisiana het moderne kunsthuis, dat zich uitstrekt in een magnifieke tuin die de Sont domineert met een groot beeld van Henry Moore. De kollektie schilderijen is vooral gericht op pop-art en abstracte kunst naast de Deense en Nederlandse experimentelen.

Ook op Sjaelland zullen we nog sporen van de wispelturige activiteiten van de Cobra-slang terug vinden. We draaien daarvoor de Kongens Lynbyvej in naar het paleis Sophienholm, even buiten de hoofdstad aan een groot meer. Het gebouw is in 'restauratie, maar in de garage is wel de zoldering van Bregnerød te zien: het enige restant van een vakantie-huisje dat Asger Jorn in 1949 huurde en waar een internationale kommune, met vrouwen en kinderen, naar hartelust de wanden beschilderde met avontuurlijke vogels en visfiguren, uitzinnige dieren en kinderlijke metamorfosen. Het Cobra-plafond telt zeventien vlakken, door Denen en Zweden kleurig en expressief ingevuld, met o.a. een beeldgedicht van Pedersen.

En of dat nog niet voldoende is, passeren we de volgende dag het plaatsje Tirbirke, niet ver van de noordkust met de talrijke intieme strandjes. Het prachtige skov, bos, noodt tot een wandeling naar Tirbirkelunde. Bij toeval - de Denen zijn erg spraakzaam en gastvrij - ontmoeten we er een dochter van Carl-Henning Pedersen, Viteke Alfelt, een schilderes, die nog een Cobra-overblijfsel kan laten zien: een beschilderde muurplaat die Constant in '49 maakte bij het atelier van Jorn. Het ziet er wat verweerd uit, maar de grote tanden in een monsterlijke kop met ogen die uit flesseglass met kiezelsteentjes zijn gemaakt, staren ons begerig aan.

We zijn voldaan: een reis door Denemarken heeft ons geleerd dat „de Denen weten - en dat is hun kracht - dat de kunst niet een luxe, maar een natuurlijke en logische uiting van de geest is", zoals Corneille in 1948 eveneens heeft

Schilderij, gesigneerd Appel, Constant, Corneille

Een muur en een deur beschilderd door Constant, Corneille en Appel.

